

Tkáč-Zabáková, Lenka

Intertextualita v imagologických reflexiích

Slavica litteraria. 2022, vol. 25, iss. 2, pp. 173-174

ISSN 1212-1509 (print); ISSN 2336-4491 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/SL2022-2-15>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/digilib.77316>

License: [CC BY-SA 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20230122

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Intertextualita v imagologických reflexiách

Lenka Tkáč-Zabáková (Nitra)

Tibor Žilka – Anna Zelenková – Krisztián Benyovszky: *Stereotypes and Myths. Intertextuality in Central European Imagological Reflections*. Berlin – Bern – Bruxelles – New York – Oxford: Peter Lang, 2022. 166 s. ISBN 978-3-631-87448-6.

Monografia *Stereotypes and Myths. Intertextuality in Imagological Reflections*, publikovaná v závere leta vo vydavateľstve Peter Lang, je výsledkom vedeckých iniciatív a práce členov a spolupracovníkov špičkového tímu Stredoeurópske medziliterárne vzťahy, ktorý pôsobí na Fakulte stredoeurópskych štúdií UKF v Nitre. Publikácia analyzuje mýty a stereotypy v stredoeurópskej medziliterárnej komunikácii, venuje sa aj otázkam adaptácie literárnych textov v audiovizuálnej tvorbe. Po tom, ako osobnosti Nitrianskej semiotickej školy rozpracovali výrazovú teóriu textu, ktorú interdisciplinárne obohatili o diachróne a komparatívne aspekty komunikácie, sa teória modernej intertextuality a intermediality v Nitre ďalej rozvíjala najmä pod vedením profesora Tibora Žilku a jeho pokračovateľov, ku ktorým sa zaraďujú jeho spoluautori tejto monografie – Anna Zelenková a Krisztián Benyovszky. Monografia *Stereotypes and Myths. Intertextuality in Imagological Reflections* sa vo svojich siedmich kapitolách s úvodom stala zhmotnením ich niekoľkoročnej spolupráce. Práve metodologicky koncipovaný *Úvod* predstavuje originálnu sondu do dejín Nitrianskej školy a novo približuje viac ako polstoročie, ktoré uplynulo od založenia vtedajšieho Kabinetu literárnej komunikácie I. I. 1969. Zároveň sa zameriava na rekognoskáciu domácich a zahraničných impulzov, ako bola tradícia ruského formalizmu, československého štrukturalizmu, lotmanovskej semiotiky, teórie informácie, komparatívnej translatológie, francúzskeho štrukturalizmu, neskôr na podnety hermeneutiky, komparatívnej imagológie, intertextuality a ďalších zdrojov.

Autori v úvodných častiach načrtávajú v nadväznosti na výskumy jednej z kľúčových osobností Nitrianskej školy Antona Popoviča typológiu rôznych foriem nadväznosti, ktoré demonštrujú na rozličných príkladoch česko-slovenskej a svetovej filmovej tvorby adaptácie literárnych diel. Predkladajú diferencované koncepty „vlastného“ a „cudzieho“ v stredoeurópskych súvislostiach, či už ide o interpretáciu slovensko-maďarských postáv v prozaickom stvárnení, či etnicko-sociálny stereotyp slovenského drotára v českom kontexte. Ďalšia časť monografie prezentuje slovanské mýty o Európe a svete v kontexte štúdia vzťahu Západ – Východ. Približuje aj faustovský mýtus a jeho rôznorodé podoby v stredoeurópskych literatúrach ako špecifický prejav medziliterárnej komunikácie, ktorá v našom kultúrnom priestore aktualizovala postavu Fausta. Medziliterárnosť ako recepčný dôsledok určitých medziliterárnych a medzikultúrnych vzťahov vychádza zo zásady, že text existuje iba vtedy, ak je spaciálne a časovo vnímaný na pozadí iných textov. Záverečná časť, vychádzajúca z imagologickej analýzy slovansko-neslovanskej medziliterárnej komunikácie v oblasti populárnej literatúry (A. C. Doyle, A. Christie), skúma etnické stereotypy na základe týchto „klasickej“ príbehov, ktoré cirkulujú v rôznych kultúrnych kontextoch. Autori zároveň prihliadajú aj k intermediálnej transformácii týchto textov do komiksovej a filmovej adaptácie.

Teória intertextuality je centrálnym motívom interdisciplinárneho výskumu prezentovaného v tejto výnimočnej publikácii. Ten je obohatený o poznanie a použitie moderných metód literárnej vedy a súčasne aplikuje

komparatistické myslenie v antropologicko-imagologickej perspektíve. Monografia tak spája teóriu intertextuality a intermediality s imagologickými reflexiami chápanými ako spôsob medzikultúrnej, hermeneuticky orientovanej sekundárnej komunikácie. V rámci nej analýzy „inakosti“ neslúžia k prezentácii vlastného „ja“, ale k jeho pochopeniu, porozumeniu a najmä k rozvoju vzájomného interkultúrneho dialógu. Ako potvrdzujú autori publikácie, táto „dialogickosť“ existuje nielen vo vnútri hĺbkových štruktúr textu, ale aj v reťazci ich následných výpovedí, komplementarizujúcich „vlastné“ výpovede, ale aj „cudzie. Tie sa zásadným spôsobom podieľajú na utváraní „obrazov“ kultúr, ktoré ľudia vnímajú prostredníctvom vlastných predstáv.

Po monografickej publikácii špičkového tímu Fakulty stredoeurópskych štúdií, ktorá vyšla v roku 2020 s názvom *Spiritual-Religious Literature Through the Lens of Comparative Imagology* (Brno, 2020), a popri iných aj zahraničných

publikáciách (*Etnické stereotypy z pohľadu rôznych viedních oborů*, Brno, 2001; Marta Fülöpová: *Odvrávanie obrazy. Vzájomná podoba Maďarov a Slovákov v slovenskej a maďarskej próze 19. storočia*, Bratislava, 2014; Malgorzata Świdarska: *Studien zur literaturwissenschaftlichen Imagologie*, München, 2001 a i.), aj práve vydaná vedecká publikácia *Stereotypes and Myths* výrazným spôsobom prispieva do medzinárodného diskurzu, ktorý sa rozšíril medzi odbornou verejnosťou najmä v posledných dvoch desaťročiach. Trojica autorov Tibor Žilka – Anna Zelenková – Krisztián Benyovszky ju predstavuje s cieľom priniesť primeranú metodológiu aplikovanú pri analýze vybraných literárnych diel a ich rozličných žánrových adaptácií, predovšetkým ako metodologický stimul. Ten môže byť určitým východiskom pre hlbšie skúmanie špecifických kultúrnych konštrukcií fungujúcich v medziliterárnej komunikácii, ktorá sa týka stredoeurópskej literatúry a iných druhov umenia.

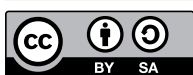
PhDr. Lenka Tkáč-Zabáková, PhD.

Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr

Fakulta stredoeurópskych štúdií, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Dražovská 4, 949 01 Nitra, Slovensko

ltkaczabakova@ukf.sk

This work can be used in accordance with the Creative Commons BY-SA 4.0 International license terms and conditions (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>). This does not apply to works or elements (such as image or photographs) that are used in the work under a contractual license or exception or limitation to relevant rights.